

Kohti valikoivaa asevelvollisuutta

Vihreiden linjaukset asevelvollisuudesta

Hyväksytty puoluehallituksessa 11.6.2010

Erinomaisinta ei ole sata taistelua ja sata voittoa, vaan vihollisen kukistaminen taistelutta.

Sunzi: *Sodankäynnin taito*

Sisällysluettelo

1 Sodankäynnin muutokset.....	2
2 Uhkakuvat.....	2
2.1 Sotilaallisia uhkakuvia	2
2.2 Venäjän supistuva reservi.....	3
2.3 Uhkakuviin vastaaminen.....	4
3 Asevelvollisuus Suomessa ja muualla Euroopassa.....	4
3.1 Valikoinnin tapa ja kutsuntamenettely	6
3.2 Kustannukset.....	7
4 Vihreät linjaukset valikoivasta asevelvollisuudesta	8
Lähteitä.....	9

Vihreät linjaukset asevelvollisuudesta lähtevät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muutosten tilanneanalyysistä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulee perustua laajaan turvallisuuskäsitykseen, ihmisoikeuksien ja demokratian edistämiseen sekä konfliktien ennaltaehkäisyyn. Ensisijaista on inhimillinen turvallisuus eli yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuus. Se merkitsee rauhan ja vakauden rakentamista, köyhyyden ja eriarvoisuuden kitkemistä, väkivallan kierteestä vapautumista ja konfliktien ennaltaehkäisyä.

Kysymys asevelvollisuudesta ja asevelvollisten määrästä asettuu yleiseen kysymykseen sodan mahdollisuudesta, uhkakuvista ja niihin vastaamisesta. Turvallisuushat ovat muuttuneet. Perinteisten sotilaallisten ja valtiollisten uhkien sijaan ja rinnalle ovat nousseet ilmastonmuutoksen aiheuttamat ja muut ympäristöuhat, ydinenergian riskit, terrorismi, maailmanlaajuiset tartuntataudit ja tietoyhteiskunnan haavoittuvuus. Niin kutsutut uudet uhat ovat yleensä ylikansallisia ja vaativat kansainvälistä yhteistyötä. Ensisijaiset keinot tällaisiin uhkiin puuttumiseen ovat maailmanlaajuisen eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentäminen, oikeusvaltioperiaatteen edistäminen, kehitys yhteistyö, siviilikriisinhallinta, ympäristöpolitiikka ja kansainvälinen aseriisunta.

Lisääntyvä taloudellinen keskinäinen riippuvuus ja kehittynyt kansainvälinen yhteistyö ovat muuttaneet maailmaa rauhanomaisemmaksi. Euroopan unioni on tuonut merkittävästi rauhaa ja vakautta aiemmin sotien riivaamaan Eurooppaan. Vaikka sotien määrä on kylmän sodan päättymisen jälkeen vähentynyt, asevarustelumenot ovat maailmassa kuitenkin kasvaneet. Aseellisten konfliktien mahdollisuus ei ole siis poistunut. Perinteisiä valtioiden välisiä konflikteja todennäköisempiä ovat nykyään valtioiden sisäiset aseelliset ja alueelliset kiistat.

Vihreiden tavoitteena on sotien ja väkivaltaisten konfliktien ennaltaehkäisy. Puolustusvoimien mitoitus ja valmiudet on sovittava vastaamaan uhkakuvien ja sodankäynnin muutoksia nykyistä paremmin. Nykyisen laajuisen asevelvollisuuden ylläpito ei ole enää tarkoituksenmukaista. Pakollisesta varusmiespalveluksesta tulee pitkällä aikavälillä siirtyä valikoivuuden kautta

vapaaehtoiseen malliin. Näillä linjauksilla Vihreät osoittavat keskeiset päämäärät ja syyt nykyistä suuremmalle asevelvollisten valikoinnille.

1 Sodankäynnin muutokset

Asevoimien koko ja laatu ovat vastauksia sotilaallisiin uhkakuviin, joita luodaan sodankäynnin mahdollisuuksien ja käytyjen sotien perusteella. Viime vuosina sodankäynnissä on tapahtunut muun muassa seuraavia muutoksia:

- valtioiden välisten sotien todennäköisyys on pienentynyt
- suurvaltojen välinen sota on erittäin epätodennäköinen
- poliittisia rakenteita muuttavat sodat (esimerkiksi talibanien nousu valtaan Afganistanissa) ovat edelleen mahdollisia
- sotilaallisia interventioita on kahta päätyyppiä: kansainvälisen yhteisön valtuuttamia tai suurvallan omia sotilaallisia operaatioita
- monista maailman alueista on tullut rauhanvyöhykkeitä, turvallisuusyhteisöjä, joissa valtioiden välinen sota on tosiasiaa poistunut keinovalikoimasta.

Osa sodankäynnin muutoksista on poistanut uhkia, edesauttanut rauhaa ja vakauttanut Eurooppaa.

2 Uhkakuvat

Perinteisten sotilaallisten ja valtiollisten uhkien sijaan ja rinnalle ovat nousseet ilmastonmuutoksen aiheuttamat uhkat ja muut ympäristöuhat, ydinenergian riskit, terrorismi, maailmanlaajuiset tartuntataudit ja tietoyhteiskunnan haavoittuvuus.

Vihreät katsoo, että Suomen ja Euroopan unionin on kannettava vastuunsa myös globaalista turvallisuudesta. Kansalliset rajat ylittävät uhkat edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä. Kriisinhallinnan lähtökohtina tulee aina olla pyrkimys rauhaan ja ihmisoikeuksien edistämiseen. Erityisesti on kehitettävä siviilikriisinhallinnan kykyä. Kriisien ennaltaehkäisyssä ja erityisesti jälkihoidossa tulee korostaa toimivien yhteiskuntarakenteiden merkitystä.

2.1 Sotilaallisia uhkakuvia

Vihreät katsoo, että Suomen puolustuspolitiikan tulee perustua huolelliseen analyysiin tulevaisuuden uhkakuvista. Erilaisiin uhkiin on valmistauduttava tarkoituksenmukaisesti. Suuri osa todennäköisimmistä uhkista on sellaisia, joita ei voi torjua sotilaallisilla keinoin.

Uhkia pohtinut Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009 katsoo, että ”Suomeen ei arvioida kohdistuvan sotilaallista painostusta tai voimankäyttöä ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia”. Useat nyky maailman turvallisuusuhkat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikuttavat laajasti. Niiden hallinta vaatii perinteisten turvallisuuspolitiikan keinojen lisäksi muita toimenpiteitä. Suoraa hyökkäystä todennäköisempänä uhkana selonteko näkee, että ”väestöön ja yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin liittyvät intressit voivat aiheuttaa maamme lähialueillakin ristiriitoja, jotka saattava ääritapauksissa koskettaa sotilaallisesti myös Suomea”.

Vihreät yhtyy selonteon analyysiin. Vaikka sotilaallinen uhka näyttää erittäin pieneltä, myös siihen tulee varautua. Puolustuskyky on tällä hetkellä mitoitettu torjumaan laajan sotilaallisen voiman käyttöä Suomea vastaan. Sitä todennäköisempänä tarpeena on kuitenkin pidetty ns. strategisen iskun

torjuntaa.

Strateginen isku

Yllätykseen pyrkien, toimintavalmiina olevin joukoin aloitettava sotatoimi, jolla pyritään pakottamaan valtakunnan johto haluttuihin ratkaisuihin kohdistamalla lamauttavia toimia yhteiskunnan elintärkeisiin kohteisiin ja toimintoihin sekä puolustusjärjestelmään. Iskuun voi liittyä joidenkin alueiden haltuunotto. Hyökkäys alkaa ilmavoimin, tykistöasein, ohjuksin, elektronisen sodankäynnin keinoin ja erikoisjoukoin toteutettavilla iskuilla tärkeimpiin kohteisiin.

(Lähde: Puolustusvoimat: <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=63>)

2.2 Venäjän supistuva reservi

Perinteisesti sekä Suomessa että Ruotsissa yhdeksi mahdolliseksi uhkaksi on arvioitu Venäjä - huolimatta siitä, mitä virallisissa arvioissa sanotaan. Suomi seuraa Venäjän kehitystä keskeisimpänä Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttavana tekijänä ja kehittää yhteistyötä sen kanssa. Vihreät kiinnittää huomiota siihen, että demokratia ei ole edennyt Venäjällä aina suoraviivaisesti ja ihmisoikeustilanteessa on vielä paljon parannettavaa. Nämä seikat ovat omiaan luomaan yleistä kansainvälistä epävarmuutta, mikä ei kuitenkaan ole heijastunut Suomeen ja minkä ei odoteta vaikuttavan Suomeen kuin epäsuorasti.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon parlamentaarinen seurantaryhmä totesi raportissaan vuonna 2008, että Venäjä ei muodosta Suomelle sotilaallista uhkaa. Raportissa todetaan myös, että kun Itämeren aluetta arvioidaan erilaisten turvallisuusriskien näkökulmasta, päällimmäinen turvallisuusuholi ei ole sotilaallinen, vaan liittyy öljy-, kaasu- ja kemikaalikuljetusten lisääntymiseen ja niiden muodostamaan onnettomuusriskiin.

Myös valtioneuvoston selonteossa todetaan, että Suomeen ei arvioida kohdistuvan sotilaallista painostusta tai voimankäyttöä ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia. Kuitenkin lähialueiden jännitteet ja jäätyneet konfliktit Venäjän naapurimaissa voivat heijastua kiristyneenä ilmapiiirinä myös Suomeen, jolloin äärimmäisenä keinona voisi olla myös sotilaallinen painostus Suomen lähialueella.

Venäjällä on runsaasti taloudellisia etuja valvottavana sekä Itämerellä että Kuolan niemimaalla. Venäjä on käyttänyt sotilaallista voimaa etujensa edistämiseen myös omien rajojensa ulkopuolella muun muassa elokuussa 2008 Georgian kriisissä, jossa osapuolet eivät noudattaneet kansainvälisen yhteisön keskeisiä periaatteita. Kyse oli jäätyneestä konfliktista, jolle ei löydetty neuvotteluratkaisua.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaan Venäjän puolustusbudjetti on kasvanut koko 2000-luvun ja vuonna 2008 se oli noin 28 miljardia euroa. Puolustusbudjetin osuus bruttokansantuotteesta on ollut 2,6–2,8 prosenttia. Tämän ohella puolustukseen liittyviä asioita on sisällytetty muiden hallinnonalojen budjetteihin, mikä kasvattaa kokonaissummaa huomattavasti.

Venäjän asevoimissa on käynnissä muutos perinteisestä massa-armeijasta pienempään ja laadullisesti tehokkaampaan sotilaalliseen suorituskykyyn. Neuvostoliiton hajottua Venäjän asevoimien henkilöstövahvuus oli 2,8 miljoonaa sotilasta ja se on pudotettu noin miljoonaan, mikä määrä on tarkoitus säilyttää.

2.3 Uhkakuviin vastaaminen

Yleisesti hyväksytyt uhkakuvat eivät näytä edellyttävän, että Suomen tulisi ylläpitää 350 000 miehen massa-armeijaa ja yleistä asevelvollisuutta. Suomeen ei arvioida kohdistuvan minkäänlaista sotilaallista uhkaa ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia.

Mikäli Suomi kaikesta huolimatta joutuisi hyökkäyksen kohteeksi tai suurvaltasodan taistelukentäksi, vastassa olisi todennäköisesti aiempia massa-armeijoita lukumäärältään pienempiä mutta nopealiikkeisiä ja sotilaalliselta suorituskyvyltään tehokkaita joukkoja. Tällöin todennäköisin vakava uhka saattaisi olla ns. strateginen isku.

Vihreiden mielestä Suomen puolustusvoimia ja asevelvollisuutta tulee jatkossa kehittää uusien uhkien vaatimaan suuntaan entistä enemmän. Pitkän aikavälin tavoitteena tulee olla kaikille vapaaehtoinen, sukupuolineutraali maanpuolustus- ja asepalvelusjärjestelmä. Tätä päämäärää kohti voidaan edetä parantamalla armeijan suorituskykyä vastaamaan ajankohdan uhkakuvia, pienentämällä tämän johdosta sodanajan joukkojen lukumäärä ja tämän seurauksena laajentamalla varusmiesten valikointia.

Koska Vihreät pitää tärkeimpänä kykyä varustautua strategisen iskun torjuntaan, tähän voidaan varautua nykyistä huomattavasti pienemmällä reservillä, jonka koko asettuu 75 000–150 000 sotilaan välille. Sotilaallisesti tarpeelliset tehtävät voi hoitaa nykyistä huomattavasti pienempi joukko, jos varustus on ajanmukainen. Pienin mahdollinen lukumäärä on se, mikä voidaan tarkoituksenmukaisesti varustaa strategisen iskun torjuntaan. Lisäksi on oltava joukkoja ja varusteita taistelujoukkoja tukeviin tehtäviin. Uskottavaa puolustusta ei mitata vain joukkojen määrän vaan myös varustetason mukaan.

3 Asevelvollisuus Suomessa ja muualla Euroopassa

Miehiä koskeva yleinen asevelvollisuus kehittyi Ranskan vallankumouksen ja Napoleonin sotien aikana sekä saavutti huippunsa toisessa maailmansodassa. Itsenäisen Suomen asevelvollisuudesta säädettiin pysyvästi vuonna 1922.

Sodankäynnin muutosten perusteella lähes koko Euroopassa on luovuttu asevelvollisuudesta ja vähennetty armeijoiden joukkoja tuntuvasti. Vain Kreikalla, Kyproksella ja Suomella on laaja yleinen miesten asevelvollisuus. Esimerkiksi Ruotsi päätti lakkauttaa yleisen asevelvollisuuden 1.7.2010 lähtien. Ammattiarmeijan kooksi tulee 50 000 sotilasta. Vielä vuonna 2007 aktiivipalveluksessa oli 27 000, kodinturvajoukoissa 35 000 ja reservissä 262 000 henkilöä. Ruotsissa on arvioitu, että jos laajamittainen invaasion uhka syntyisi, niin sellaisen valmistelu-aika olisi joka tapauksessa huomattavan pitkä eikä laaja asevelvollisuus olisi siihen vastaamiseen sopiva tapa (Ett användbaft försvar, 9, 29-30, 77). Myös Suomen puolustusvoimien arvion mukaan sellainen vaatii nykytilanteessa ”useiden kuukausien, jopa vuosien, valmisteluja” (ks. Kenttäohjesääntö, yleinen osa 2008, 85).

Useimmissa maissa vain murto-osa tai Suomeen verrattuna huomattavasti pienempi osuus miesikäluokasta suorittaa asepalveluksen. Esimerkiksi Ruotsissa ennen ammattiarmeijaan siirtymistä 10–12 prosenttia miehistä (4 500–8 000) sekä 0,8 prosenttia naisista (400–500) suorittaa asepalveluksen vuosittain ja jatkossa tavoite on kouluttaa 4 000 sotilasta (miehiä ja naisia) vuosittain. Ikäluokan koko Ruotsissa on noin kaksinkertainen Suomeen verrattuna, noin 120 000 henkilöä.

Norjassa asevoimien vahvuus on tulevaisuudessa 60 000 henkilöä, joista 45 000 on kodinturvajoukoissa. Aiemmin aktiivipalveluksessa oli 23 400 ja 80 000 henkilöä kodinturvajoukoissa. Reserviin kuului 210 000. Varusmiehiä on koulutettu vuosittain noin 8 000, mikä tarkoittaa että noin 30 prosenttia miehistä ja noin kolme prosenttia (800) naisista suorittaa varusmiespalveluksen. Tanskan asevoimien vahvuus on puolestaan 70 000 henkilöä, joista 48 000 kodinturvajoukoissa. Vuosittain koulutetaan 6 300 varusmiestä, joista 400 naisia eli alle 1 prosentti naisikäluokasta. Vain 13 prosenttia miesikäluokasta käy armeijan. Aiemmin aktiivipalveluksessa on ollut 22 000 ja 53 000 henkilöä kodinturvajoukoissa.

Taulukko: Vertailua eräiden Euroopan maiden puolustusvoimista 2009

	Asevoimien vahvuus	Puolustusbudjetti MRD euroa	Varusmiehiä vuodessa	Varusmiehiä miesikäluokasta (%)	Palvelusaika (kk)
Ruotsi	50 000	4,0	4 500–8 000	10	11
Norja	60 000	4,2	8 000	30	12
Tanska	70 000	2,7	6 300	13	4
Saksa	252 000	31,0	30 000	16	9 (6)
Sveitsi	220 000	2,6	38 000	60	5 + kertausharjoituksia
Itävalta	55 000	2,1	24 000	60	6
Suomi	350 000	2,7	23 000	79	6–12

Lähteitä mm.: www.mil.fi, www.mil.se, Military Balance 2007

Entinen puolustusvoimain komentaja Juhani Kaskeala on arvioinut sodan ajan vahvuuden pienenevän Suomessa 250 000 mieheen 2010-luvulla. Silloinkin Suomen armeija olisi Euroopan suurimpia, kaksi kertaa suurempi kuin muilla Pohjoismailla yhteensä. Nykyinen sodanajan vahvuus on 350 000 sotilasta. Keskimääräisen eurooppalaisen armeijan aktiivipalveluksessa on 24 500 miestä ja reservissä noin 60 000. Suurimmassa osassa Euroopan maita ei ole asevelvollisuutta ja monen asevelvollisuuden säilyttäneenkin maan joukoista pääosa koostuu ammattilaisista. Useimmissa Euroopan maissa, jotka ovat vielä säilyttäneet varusmiespalveluksen, noin 10–30 prosenttia kutsuttavista käy armeijan.

Useimmat Euroopan maat eivät oleta asevelvollisuusarmeijan olevan ratkaisu puolustuksensa ongelmiin. Myöskään Suomen tilannetta ei voida pitää niin poikkeuksellisenä, että nykymuotoinen erittäin laaja asevelvollisuusarmeija tulisi säilyttää. On löydettävissä parempia tapoja puolustuksen järjestämiseen.

Eri lähteiden mukaan Suomessa koulutetaan nyt 23 000–25 000 varusmiestä vuosittain, joista noin 500 naisia. Puolustusvoimien ilmoituksen mukaan varusmiespalveluksen suorittaa noin 80 prosenttia miesikäluokasta ja noin 1,5 prosenttia naisikäluokasta eli noin 500 naista. Tällä on saavutettu 350 000 henkilön sodanajan vahvuus.

Puolustusvoimien arvio miesikäluokasta koulutettavien suhteellisesta määrästä näyttäisi olevan liioiteltu. Miesikäluokan keskikoko menneinä ja tulevana lähivuosina on noin 34 000 (33 975) ja

naisikäluokan noin 32 700 (32 765) (Lähde Tilastokeskus: 15–21-vuotiaat vuonna 2009), yhteensä 66 700. Tällä perusteella 80 prosenttia miesikäluokasta on noin 27 200, jolloin varusmiespalveluksen käy ilmoitettujen 23 000–25 000 koulutetun asevelvollisen perusteella jopa alle 70 prosenttia miesikäluokista ja noin 1,5 prosenttia naisista. Koko ikäluokkaan suhteutettuna luku on ylärajalla (25 000 koulutetussa) noin 38 prosenttia. Prosentti koko ikäluokasta on noin 667 henkilöä, miesikäluokasta 340 ja naisikäluokasta 327.

Nykytilanne

Reservin koko	Varusmiehiä / v	% koko ikäluokasta (miehet ja naiset)
350 000	25 000	38

Näiden tietojen perusteella reservi kootaan koulutuksella noin 14 vuodessa. Vihreät katsovat, että valikoimalla asevelvollisia voidaan palveluksen käyneiden määriä vähentää ja reservi koota samassa ajassa seuraavasti:

Vihreiden tavoitteita:

Reservin koko	Varusmiehiä / v	% koko ikäluokasta (miehet ja naiset)
150 000	10 500	16
75 000	5 300	8

Vihreiden tavoittelema sodanajan asevoimien koko, 75 000–150 000 sotilasta, voidaan saavuttaa nykyistä huomattavasti voimakkaammalla valikoinnilla, jonka seurauksena koko ikäluokasta noin 8–16 prosenttia (miehet ja naiset) suorittaa varusmiespalveluksen.

Koko varusmieskoulutettua ikäluokkaa ei voida sijoittaa sodan ajan tehtäviin. Osa esimerkiksi muuttaa ulkomaille, kieltäytyy asepalveluksesta tai heitä ei siviilitehtävien takia voida helposti ottaa armeijan käyttöön. Laskelmiin ei ole sisällytetty arviota siitä, paljonko varusmiespalveluksen suorittaneista ei olisi käytettävissä sodanajan tehtäviin. Eräiden arvioiden mukaan se olisi noin 20 prosenttia. Tällä perusteella lopulliset luvut tulisivat olemaan hieman suurempia kuin tässä on esitetty. Tarkkoja lukuja voi saada vasta muutoksen toteutuessa.

3.1 Valikoinnin tapa ja kutsuntamenettely

Nykyinenkin suomalainen asevelvollisuus on vahvasti valikoiva. Jo nyt naiset eli puolet koko ikäluokasta on valikoitu kokonaan pois ja miesikäluokastakin noin 70 prosenttia suorittaa varusmiespalveluksen. Miehistä noin 30 prosenttia valikoituu pois palveluksesta ja täten koko ikäluokasta alle 40 prosenttia käy armeijan. Tilanne on sukupuolten tasa-arvon kannalta ongelmallinen, koska asepalvelus on naisille vapaaehtoinen ja miehille pakollinen. Tasa-arvolain tulee koskea myös armeijaa. Puolustusvoimienkin on tehtävä tasa-arvolain mukaiset tasa-arvosuunnitelmat.

Valikointia voidaan kehittää kutsuntamenettelyn kautta. Esimerkiksi Ruotsissa kutsuntakirje on ennen siirtymistä ammattiarmeijaan lähtenyt naisille ja miehille (120 000) ja halukkuutta asepalvelukseen on kysytty myös internetin kautta. Kahden päivän mittaisiin vapaaehtoisiin kutsuntoihin tuli vuosittain noin 25 000 henkilöä ja 10–12 prosenttia miehistä ja 0,8 prosenttia naisista suoritti varusmiespalveluksen.

Norjassa, jossa 30 prosenttia miehistä ja 800 naista, hieman yli prosentti, suorittaa armeijan, koko noin 60 000 hengen ikäluokalle järjestetään ensin nettikutsunnat. Toisessa vaiheessa järjestetään päivän kutsunnat noin 30 000 vapaaehtoiselle ja jatkossa tavoitellaan näihin noin 5 000 naista. Kokonaistavoite on saada vuosittain 10 000 varusmiestä.

Vastaavia menettelyjä tulee rakentaa Suomeen. Vihreät katsoo että asepalveluksen suorittavat tulee valita ensisijaisesti vapaaehtoisista, joista tehdään karsintaa terveys- ja kuntoperusteilla sekä psykologisilla testeillä. Vihreät tavoittelee pitkällä aikavälillä täyteen vapaaehtoisuuteen perustuvaa kutsuntamenettelyä. Kun palveluksessa annettavan koulutuksen sisältö on tehokasta ja korkeatasoista, palvelun mielekkyys houkuttelee riittävän joukon koulutettavia vapaaehtoisia. Mikäli riittävää määrää palveluskelpoisia ei kutsuntamenettelyllä saada, voidaan kutsuttavat arpoa. Toinen tapa lisätä asepalveluksen valikoivuutta voisi olla eri tyyppisten tehtävien palveluskelpoisuusluokitusten tarkentaminen siten, että niiden perusteella voitaisiin valita pienempi joukko koulutettavia vuosittain.

Alkuvaiheessa asevelvollisuus säilytetään naisille täysin vapaaehtoisena, mutta myös heille lähetään kutsuntakirjeet tai opastetaan vastamaan muuhun kutsukyselyyn.

Asevelvollisuuden mielekkyyttä sekä asevelvollisten että työelämän kannalta voidaan lisätä valikoinnin lisääntyessä. Asevelvollisten päivärahoja voidaan ja tulee nostaa valikoivan asevelvollisuuden tilanteessa. Heille tulee myöntää eläkekertymä palvelusajasta.

Tällainen menettely johtaa käytännössä suureen vapaaehtoisuuteen, jolloin myös psykologisten testien avulla on pyrittävä valikoimaan armeijaan soveltumattomat henkilöt pois. Arvotuista osa saattaa kieltäytyä asepalveluksesta. Heille tulee järjestää mahdollisuus aseettomaan palvelukseen, joita kehitetään kriisivalmiuksia (pelastustyöt, tietoturva, suojelukoulutus ym.) tukevaan suuntaan.

Armeijan suorittamisesta ei tule saada yleistä opintokompensaatiota. Kansantaloudellisesti on järkevämpää, että armeijalle kelpaa siviilielämässä hankittu koulutus ja kokemus. Kun armeijaan vaadittu pätevyys on hankittu muualla, niin esimerkiksi tietojenkäsittelyalan ja terveydenhuollon ammattilaiset voivat suorittaa lyhyemmän palveluksen. Vakaumuksen tai sosiaalisten syiden vuoksi on mahdollista kieltäytyä tai anoa lykkäystä tullessaan kutsutuksi.

Mikäli henkilö karsiutumisen tai kieltäytymisen jälkeen on myöhemmin halukas ja terveys- ym. perusteilla asepalvelukseen soveltuva, hänelle tulee järjestää sen suorittamiseen mahdollisuus.

Perustuslakiin kirjattu maanpuolustusvelvollisuus jää kriisitilanteiden osalta voimaan. Sotilaallisen kriisin uhatessa valtio voi velvoittaa tarpeellisen määrän kansalaisiaan suorittamaan asepalveluksen.

3.2 Kustannukset

Asevelvollisuutta on Suomessa pidetty valtiolle edullisena keinona järjestää puolustus. Professori Panu Poutvaara on kuitenkin laskenut kustannuksia laajemmin vuoden 2004 tiedoilla: Virallisten tietojen mukaan puolustukseen meni tuolloin noin 1,6 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun otetaan huomioon varusmiesten menettämät työtulot, luku nousee Poutvaaran mukaan 2,5 prosenttiin, mikä nostaa kustannukset Euroopan kolmanneksi korkeimmaksi.

Asevelvollisten menettämien työtulojen aiheuttama kansantaloudellinen kustannus on noin prosentin bruttokansantuotteesta. Esimerkiksi työuran aloittaminen voi viivästyä asevelvollisuuden takia yhden ihmisen kohdalla 6–24 kuukautta, mikä tarkoittaa merkittäviä henkilökohtaisia palkka- ja eläkemenetyksiä.

Kun yhä suurempi osuus ikäluokasta vapautuu työmarkkinoiden käyttöön, helpottuu myös ns. huoltosuhte: työssäkävien määrä suhteessa ei-työssäkävien määrään kasvaa.

Eri lähteiden perusteella voi saada kuitenkin vaihtelevia arvioita sotilaskulujen osuudesta

bruttokansantuotteessa: Tukholman Rauhan tutkimusinstituutin SIPRI:n mukaan Suomen puolustusmenot olivat 1,2 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2007.

Vihreät tavoittelee valikoivalla asevelvollisuudella parempaa puolustuskykyä. Sen seurauksena voidaan saavuttaa muitakin positiivisia vaikutuksia: työurat pitenevät, puolustusmenoja voidaan vähentää ja asevelvollisten asemaa voidaan parantaa. Vihreiden mallissa varuskuntien lukumäärää voidaan merkittävästi vähentää. Valikoivasta asevelvollisuudesta mahdollisesti syntyvät säästöt voidaan käyttää myös uusien ei-sotilaallisten uhkien torjumiseen ja puolustusvoimien ajanmukaistamiseen.

Vihreiden malli vähentää puolustuksen epäsuoria menoja, jotka eivät näy puolustusbudjetissa. Tällaisia menoja ovat asepalveluksen suorittamisen aiheuttama viivästyminen opinnoissa, palvelusajalta menetetyt työtulot, perheiden tuki varusmiespalvelusta suorittaville ja työuran tarpeeton lyhentyminen. Vihreiden malli pidentää työuria ja on myös kansantaloudellisesti tarkoituksenmukaisempi.

4 Vihreät linjaukset valikoivasta asevelvollisuudesta

- Asevelvollisuutta ja armeijaa on pidettävä yllä vain siinä mitassa kuin on tarpeellista sotilaallisten uhkien torjumista varten.
- Muiden kuin sotilaallisiin uhkien torjumiseen on kehitettävä yhteiskunnan siviilisektorin kriisivalmiuksia.
- Teknistyvä sodankäynti ja uudenlaiset sotilaalliset konfliktit (alueelliset ja luonnonvarakonfliktit, informaatio sodankäynti ym.) edellyttävät toisenlaisia valmiuksia kuin Suomella nykyisin on.
- Suomen tulee luopua miesten yleisestä asevelvollisuudesta ja siirtyä kohti valikoivaa sukupuolineutraalia asevelvollisuutta. Vihreiden pitkän aikavälin tavoitteena on kaikille vapaaehtoinen varusmiespalvelus.
- Vihreiden mallissa varusmieskoulutus on tehokasta ja korkeatasoista ja palvelun mielekkyys houkuttelee kutsuntojen kautta riittävän joukon koulutettavia.
- Massiivisen maahyökkäyksen uhkaan varautumisen sijasta resurssit on käytettävä tehokkaasti vastaamaan nykyajan uhkia. Asevoimaksi riittää joukko, jolla voidaan vastata ns. strategiseen iskuun ja ehkäistä siviileihin kohdistuva sotilaallinen terrori.
- Sodanajan reservin kooksi riittää noin 75 000–150 000 sotilasta, joka voidaan saavuttaa, jos noin 8–20 prosenttia ikäluokasta (miehet ja naiset) suorittaisi varusmiespalveluksen. Sotilaallisesti samat tehtävät voi hoitaa pienempi joukko, jos varustus on ajanmukainen. Täsmällinen lukumäärä riippuu myös varustuksen laadusta. Hyvä varustus parantaa myös sotilaan palvelusturvallisuutta.
- Valikointi tulee tehdä siten, että ensisijaisesti asepalvelukseen otetaan kutsuntojen kautta vapaaehtoisia. Mikäli riittävää määrää palveluskelpoisia ei kutsuntamenettelyllä saada, voidaan kutsuttavat arpoa. Toinen tapa lisätä asepalveluksen valikoivuutta voisi olla eri tyyppisten tehtävien palveluskelpoisuusluokitusten tarkentaminen siten, että niiden perusteella voitaisiin valita pienempi joukko koulutettavia vuosittain.
- Asepalvelukseen soveltumattomat karsitaan psykologisten testien sekä terveys- ja kuntokartoitusten avulla.
- Nykymuotoinen rangaistuksenomainen siviilipalvelus ja aseistakieltäytyjien tuomiot lopetetaan. Arvonnan tai muun valikoinnin perusteella armeijaan joutuneille ja siitä kieltäytyneille kuitenkin järjestetään mahdollisuus siviili- tai aseettomaan palvelukseen, jota kehitetään kriisivalmiuksia (pelastustyöt, tietoturva, suojelukoulutus ym.) tukevaan

suuntaan. Valikoinnin oloissakin puolustusvoimien tulee toteuttaa syrjimättömyyden periaatetta.

- Puolustusmenoja ja kasarmien määrää voidaan vähentää, koska asevelvollisia tarvitsee kouluttaa vähemmän. Osa säästyneistä varoista voidaan käyttää varustuksen parantamiseen.
- Vihreiden malli vähentää maanpuolustuksen epäsuoria menoja ja on kansantaloudellisesti tarkoituksenmukaisempi. Kansan- ja valtiontaloudelle sekä varusmiespalveluksen käyvälle koituu tappioita, koska töihin meno lykkäytyy palvelun takia 1–3 vuodella.
- Eri alojen ammattilaisten (terveydenhuolto, tietojenkäsittely ym.) on saatava koulutuksestaan hyötyä lyhyempänä asepalveluksena. Armeijan on osattava hyödyntää siviilielämässä hankittua koulutusta ja kokemusta.
- Kun valikointia aletaan toteuttaa, varusmiesten päivärahaa korotetaan ja turvataan eläke-edut palvelusajalta.
- Mikäli henkilö karsiutumisen tai kieltäytymisen jälkeen on myöhemmin halukas ja muuten asepalvelukseen soveltuva, hänelle tulee järjestää sen suorittamiseen mahdollisuus.

Lähteitä

Kenttäohjesääntö: yleinen osa: puolustusjärjestelmän toiminnan perusteet. Helsinki: Pääesikunta, suunnitteluosasto, 2008

Poutvaara, Panu & Louhela, Tuomas: Työvoimakustannukset puuttuvat puolustusmenoista. Tieto&trendit s. 48–49, 3/2007.

Puolustusvoimien tietoja:

<http://www.mil.fi/>

<http://www.mil.se/>

<http://www.mil.no/>

<http://forsvaret.dk/>

<http://www.bundeswehr.de/>

<http://www.bmlv.gv.at/>

<http://www.vtg.admin.ch/internet/vtg/de/home.html>

SIPRI

<http://www.sipri.org/>

Ett användbart försvar, Regeringens proposition 2008/09:140

<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/12/29/57/853ca644.pdf>

Strateginen isku Puolustusvoimien mukaan:

<http://www.defmin.fi/index.phtml?s=63>

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston selonteko.

<http://www.vnk.fi/julkaisut/listaus/julkaisu/fi.jsp?oid=253105>

Turvallisuuspoliittinen seurantaryhmä 2008. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 8/2008.

Väyrynen, Raimo: Jääkö valtioiden välinen sodankäynti historiaan? Ulkopoliittikka 4/2008.

<http://www.ulkopoliittikka.fi/article/382/>